

A TANSZERMUZEUM ÉS A PÆDAGOGIAI KÖNYVTÁR.*

Bizonyára szokatlannak látszik, hogy e helyen — ahol tudományos pædagogiai kérdésekről szoktak értekezni — egy olyan tárgyról, egy olyan intézmény szervezetéről és fejlesztéséről óhajtok felolvasni, amely nagyon is gyakorlati értékű. Másrészt azonban a tanszermuzeum és a pædagogiai könyvtár olyan szoros és benső viszonyban van a pædagogiai tudományossággal, hogy ismertetése kivételesen helyet találhat társaságunk felolvasóülésének keretében, különösen akkor, hogyha tekintetbe vesszük, hogy a szóban forgó intézmény nálunk még nem izmosodott meg és hogy működéséről még alig tudunk valamit.

Hogy tanszermuzeumunk és pædagogiai könyvtárunk létjogosultságát s működésének fontosságát kellően méltányolni tudjuk, legalább nagyjában okvetlenül meg kell ismerkednünk a külföldi hasonló intézmények keletkezésével valamint azoknak a tanügy terén eddig kifejtett hatásával.

A természeti s az ember alkotó erejét dicsérő műtárgyak már régóta alkalmat adtak megfelelő gyűjtemények létesítésére. Az ember részint tudásvágyból, részint szórakozásból a rokon tárgyakat összegyűjtötte, ami hasonlóneműek szemléltetésére s behatóbb tanulmányozásra serkentette és serkenti a kutatni és tanulni vágyókat.

A tapasztalás igazolja, hogy hosszú idő mult el és már nagyon sok téren — sokszor igen alárendelt dolgokból is — figyelmet érdemlő s kiválóan becses gyűjteményt állítottak össze, míg végre a XIX. században hozzáfogtak a különböző iskolai és nevelésügyi tárgyak gyűjtéséhez is. Maga a gyűjtés tulajdonképen két irányban indult meg. Egyfelől u. i. a tanítás eszközeit iparkodtak összehozni, így származtak a tanszerkiállítások, ezek azután alkalmat adtak az állandó kiállításokra vagyis a tanszermuzeumok keletkezésére. Másfelől a pædagogiai irányú könyveket is összegyűjtötték ami a pædagogiai könyvtárak felállítására vezetett. Eleinte e két rokon s egymást kiegészítő iránynak külön hódoltak, később azonban a legtöbb helyen e két irányt egyesítették.

A legrégebb tanszermuzeum a torontói „educational muzeum” angol Kanadában 1853-ban alapítottatott. Utána következett 1857-ben a londoni (South Kensington Museum, Educational Division), amelynek

* A M. Pæd. Társ. 1906. októberi ülésén tartott felolvasás.

létesítésére az 1854-ben tartott nagyszabású tanszer- s könyvkiállítás adott alkalmat.

A harmadik helyen kell felemlítenünk a lipcsei tanszerkiállítást, amelyet az 1865-ben megtartott általános német tanítógyűléssel egybekötve rendeztek s amelynek fentartását a nagy számban összegyűlt tanítóság elhatározta. Maga az intézmény eleinte nagyon is szűk körülmények közt tengődött, a vállalkozók nemtörődömsége folytán részben tönkre is ment; később azonban 1871 nov. 16-án Julius Kirchhoff indítványára Comenius születése kétszázados évfordulójának emlékére megalapították a híres lipcsei központi, az u. n. Comenius féle könyvtárt. Ez kontinensünk egyik legnagyobb pædagogiai szakkönyvtára. Az 1905-iki kimutatás szerint tartalmaz 120,696 munkát, köztük 19,560 darab pædagoiát. Maga a könyvtár mintaszerűen van rendezve, tágas olvasótermekkel, ahol a világ minden részéről mintegy 384 tanügyi lap áll az érdeklődőknek rendelkezésére. Fentartásához hozzájárulnak: Lipcse városán kívül a legtöbb németországi tanítóegyesület, úgy hogy évi bevétele 30—40 ezer márká, kiadása pedig 20—30 ezer márká közt váltakozik. A könyvtárt használók és látogatók száma meghaladja évenként a 100,000-t.

Az Egyesült-Államokban az 1867 márc. 2-án és 1868 jul. 28-án hozott törvények alapján felállították az első amerikai tanszermuzeumot Washingtonban. Ezt követte 1870-ben a németalföldi, majd 1872-ben a bécsi tanszermuzeum létesítése. Közben 1873-ban Gönczi Pál kezdeményezésére néhai Trefort Ágoston kultuszminiszterünk is elhatározta, hogy Budapesten egy hasonló intézményt fog alapítani.

A bécsi tanszermuzeum keletkezésének hatására és mintájára csakhamar a római és 1873-ban a híres Cassianumot alapították. A Cassianum eleinte Neuburgban volt, később azonban áthelyezték Donauwörthbe. Ez egyike a legjelentősebb tanszermuzeumoknak és könyvtároknak, amelynek jótékony hatása kihat úgy a német tanügyre, mint a german tanításra.

Ugyenezen évben nyílt meg a zürichi tanszerkiállítás, amelyet dr. Tschudi buzdítására 1874-ben állandósítottak és amely később, 1890-ben a Pestalozianum nevet vette fel. Maga a muzeum gazdag és jól rendezett; gyűjteményeiben minden iskolai nem, különösen pedig a szak és továbbképző iskolák vannak képviselve. Igen érdekes a rajzoktatásra vonatkozó bel- és külföldi tanszerek gyűjteménye, De nem egyedül ezekkel gyakorolja a svájci tanítóvilágra irányító hatását, hanem főleg az által, hogy igazi szellemi központja lett a tanítósnak. Külön kiadványaiban nagyon sok eredeti pædagogiai cikk, tanszerismertetés stb. lát napvilágot.

1876-ban alapítottatott, de csak 1877 dec. 24-én nyílt meg a

második németalföldi tanszermuzeum Amsterdamban. Eleinte bérelt helyiségben volt elhelyezve, most azonban már külön e célra épített háza van. Hasonlóan összegyűjt mindent, ami e különböző iskolák felszereléséhez tartozik. Van külön, több ezer kötetre menő könyvtára is. A muzeumi tárgyakról kiadott katalógusa 252 lapra terjed.

Ez időben létesült a tokiói tanszermuzeum, amelynek évi dotatiója meghaladja a 150,000 koronát. Érdekes, hogy ez intézmény feladatai közé tartozik többek közt még az is, hogy a japán iskolákban használt fizikai, kémiai stb. eszközöket beszerezze.

A belga tanszermuzeum alapítását Brüsszelben 1878 aug. 29-én indítványozták. 1880 aug. 24. nyitották meg nagy ünnepségek közepette s 1887-ben felvette a musée scolaire nationale nevet.

Az 1879. év igen nevezetes a tanszermuzeumok és könyvtárak történetében, mert ezen évben keletkezett a világ leghiresebb és legnagyobb pädagogiai muzeuma, a «Musée pädagogique et la bibliothèque centrale». Magának az intézménynak létesítését különben már 1871-ben Jullien követelte. 1831-ben pedig gróf Montalivet nyilvános könyvtárt állított fel a tanítóknak. Majd úgy a második császárság, mint az utána következő köztársaság alatt legjelesebb francia pädagogusok hiába sürgették a tanszermuzeum felállítását. Végre sok eredménytelen vajadás után Jules Ferry 1879 máj. 13-án törvényhozásilag biztosította ez intézmény létesítését. Maga a muzeum a közoktatásügyi és szépművészeti miniszterium fenhatósága és ügykörébe tartozik. Évi költségvetése 60,000 frank. Van külön igazgatója, könyvtárnoka, gyűjteményőre, 2 titkárja, kik a különböző kiadványokat szerkesztik és 3 laboránsa s preparatora. Őriz könyvgyűjteményeket, tudományos eszközöket, legkülönfélébb fajtájú iskolafelszereléseket, elősegíti a pädagogiai tanulmányokat, fényes tevékenységet fejt ki a tudományok népszerűsítése terén is, amennyiben fölhasználja erre a népszerű oktatás legmodernebb eszközét a scioptikont. Saját házában kiállítva található a régi és új tanszerek gyűjteménye. A tanítók és tanárok gyakorlati kiképzetése érdekében külön-külön 20—30 személyre való fizikai, kémiai és természettudományi laboratóriumot rendezett be és végül 1887-ben életbeléptette a Conférencés-t, amely az előadók és hallgatók között lefolyó vitákból és eszmecserékből áll.

Nagy könyvtára kilenc részre oszlik. Ú. m. Rapet-félére, fő-, tartalék-, vándor-, üdülőkönyvtárára, továbbá a francia, külön az idegen tanügyi közigazgatási okmányok, a kettős példányok és a tanulólüzetek gyűjteményére.

Különösen érdekes a bibliothèque circulaire-je. Ennek magának 70,000 kötetje van forgalomban és azonkívül van vagy 30,000 kötet tartalékkönyve is. Minden munka 12 példányban van meg. Azon ta-

nftó, aki hivatalosan folyamodik az igazgatóságához, kaphat 5 kgr.-nyi súlyig portómentesen könyveket kölcsönbe. A könyvtárban különben számos unikum van és igen gazdag az irattára, valamint a földrajzi munkák gyűjteménye.

Ezen intézmények hatása alatt egymás után nyitlak meg a világ minden művelt részében a tanszermuzeumok és a velük kapcsolatos pædagogiai könyvtárak. Így a többek közt 1881-ben a magdeburgi, 1882-ben a madridi, ugyanabban az évben még a liszaboni, továbbá 1883-ban a rio de janeroi, a stockholmi, 1884-ben a freiburgi, 1887-ben a mecklenburgi, 1889-ben az innsbrucki stb., stb., úgy, hogy csakhamar a tanszermuzeumok és pædagogiai könyvtárak valóságos hálózata vette körül és környezi a művelt országokban az egyes iskolákat. Jelenleg nem kevesebb, mint 172 e fajta intézményről van tudomásom. Ezek közül leginkább kiválnak: a párisi, a pestalozzianum, a bazeli, a Comenius-féle, a brüsszeli, a tokiói stb. tanszermuzeumok és pædagogiai könyvtárak.

A mi szerény pædagogiai muzeumunk keletkezésére nézve a 6. volt. Igaz ugyan, hogy gazdagságra, felszerelésre nézve nem vetekedhetik mindezekkel, másrészt azonban merem állítani, hogy megvan azon biztos és egészséges alap, amelyen érvényesítheti a hazai tanügy terén jótékony hatását. Hogy ez így lesz, azt legjobban akkor fogjuk megítélni, ha ismerjük multját, ha tudjuk a jelenjét és akkor a multat a jelennel összevetve megrajzolhatjuk magunknak a jövő képét is.

Mint fentebb említettem volt, az országos tanszermuzeum 1873-ban, a bécsi világkiállítás hatása alatt alakult, de csak 1877 máj 27-én nyílt meg. Azóta majdnem három decennium mult el; az intézmény élén kiváló pædagógusok és szakférfiak állottak, kik nem kimélték semminemű fáradságot, szép tervekkel állottak elő, a létező bajokat férfiasan és őszintén feltárták, külön emlékiratokat adtak ki, de mindez hiábavaló volt, a szép tervek csak a papiron maradtak, mert az intéző körök nem adták meg azt, ami minden könyvtár és muzeum felvirágoztatásának első eminens alapfeltétele, t. i. a pénzt. Az intézménynek alig volt 3—4 ezer korona évi dotációja, beleszámítván a személyi kiadásokat is. Ebből magyarázható, hogy a tanszermuzeum a célszerű kifejlődés eszközei hiányában tulajdonképen csak napról-napra tengődött és hogy közoktatásunknak egész a legujabb időkgig egyik igen elhanyagolt ága, valóságos mostoha gyermeke maradt. Hozzájárult még, hogy nem volt megfelelő hajléka sem, hogy az egyik rossz helyiségből a másik kevésbé jobb helyiségbe kellett vándorolnia, mig végre hosszú vajudás után 1903-ban nyerhetett véglegesebb, de a leendő fejlődésnek még most sem egészen megfelelő

elhelyezést a Szentkirályi-utcai Ferenc József tanítók házának 2. és 3. emeletén, ahol azután Berzeviczy Albert volt miniszter 1904 júl. 2-án véglegesen meg is nyitotta.

Időközben az anyag is folytonosan halmazódott össze; igaz ugyan, hogy nem tervszerűen, hanem inkább ötletszerűen és alkalomszerűen, az emberek lelkesedéséből többnyire ajándékozás útján összehozva. Ily módon majdnem 4000 drb taneszköz és 5000 drb könyvből álló gyűjtemény verődött össze. Végre az intéző körök a muzeum szükséges voltát belátták és Neményi Imre dr. osztálytanácsos kezdeményezésére a kormány f. é. március hóban új szabályzatot adott ki, az egész intézményt egészséges alapon újonnan szervezte, világosan és határozottan kijelölván a tanszermuzeum célját, feladatát és hatáskörét. Maga az új utasítás különben olyan tág, körültekintő és sokoldalú, hogy a kijelölt korlátok közt mozogva biztosan remélhetni, miszerint a tanszermuzeum végrevalahára a hazai kultúra és a magyar nevelésügy javára fel fog virágozni és hogy idővel olyan központi intézménnyé fog fejlődni mint az élő szervezetben a szív. És hogy ez úgy lesz és hogy ez be fog következni, az már csak azon egyszerű tényből is kitetszik, hogy Neményi buzgólkodására nemcsak új szabályzatot nyert, hanem még megkapta a hozzávaló nervus rerumot is. Ugyanis évi dotációja négy ezer koronáról jelen évben egyszerre 10,000 koronára emelkedett, a jövő évben pedig az elnökségnek már 12,000 korona fog rendelkezésére állani; megjegyezvén, hogy ez is még a szükségletnek és a természetes fejlődésnek megfelelően évről-évre emelkedni fog.

Ami az országos pædagogiai könyvtárt illeti, az a tanszermuzeumnak egyik igen lényeges alkotó és kiegészítő része. Vele legszorosabb organikus egybefüggésben van. Tulajdonképeni alapját Wlassics Gyula volt miniszter 1896 febr. 21-én 2758. sz. a. kelt rendelettel vetette meg, midőn hivatalbeli elődöm Gyertyánffy István ajánlatára a Pædagogiai Könyvtár felállítását elrendelte, egyben meghagyta, hogy a Néptanítók Lapjának közel 2000 munkát magában foglaló könyvgyűjteménye az Országos Pædagogiai Könyvtár alapját képező Tanszermuzeum Könyvtárához csatoltassék, továbbá utasította, Gyertyánffyt, hogy az ily módon létesült Országos Pædagogiai Könyvtár fejlesztése érdekében haladéktalanul részletes javaslatot készítsen. Gyertyánffy e megbízatásnak nagy örömmel és lelkiismeretesen eleget is tett, de fájdalom javaslata csak irott malaszt maradt. A könyvtár azóta — kivéven az 1896-ban az országos kiállítás alkalmával megszerzett s ajándékba kapott tankönyveket, továbbá más — elszórtan érkezett s az adakozók jó lelkületét mutató adományokat — alig gyarapodott valamivel, vásárlásra pedig a dolog egyáltalában soha

sem került. Eleinte a könyvtár elhelyezése is igen fogyatékos volt, alig lehetett a könyveket rendben tartani, annál kevésbé használni; míg végre e kérdés is 1903-ban ideiglenes megoldást nyert az által, hogy a tanítók házában, a muzeumban külön, nagy szobát kapott és hogy Miklós Gergely helyettes igazgató s titkár nagy buzgalommal hozzá foghatott a tanszermuzeumon kívül még a könyvtár végleges rendezéséhez, a felállításához és a katalogizáláshoz is. A rendezés nagy munkáját azonban az idő rövidsége miatt nem fejezhette be. Midőn az ügyek vezetését f. é. március hóban átvettem, a legelső gondom és teendőm volt — amint különben elnöki beszédemben annak kifejezést s adtam — a Miklós által megkezdett munkát tovább folytatni és befejezni, vagy is a könyvtárt olyan állapotba hozni, hogy az a szakférniak által használható legyen. E célból közös erővel hozzáfogtunk a rendezés folytatásához, a rendezett könyvek átrevizálásához, egyszerű katalogus készítéséhez, a még be nem osztott könyvek leltározásához, a betűsoros cédulajegyzék elkészítéséhez, a hiányoknak részben való megállapításához. A munkában nagy segítségemre volt dr. Nagy Zsigmond, segédtanfelügyelő, ki a rendezésben dicsérendő szorgalmat fejtett ki. A könyvtár jelenleg rendezve van, úgy hogy az a legközelebbi jövőben megnyitható. A könyvtárban bejegyezve van 6873 drb. munka, nem számítván a napokban Gyertyánffyól kapott 800 drb. könyvet. Ugyancsak ő később egész pædagogiai könyvtárát is oda fogja ajándékozni a muzeumnak.

A könyvtárban található könyvek XXIII csoportba vannak osztva, még pedig :

I. <i>Bölcséleti, neveléstudományi munkák és miniszteri jelentések és tantervek.</i>	
A) Bölcséleti munkák	43
B) Neveléstudományi munkák	699
C) Miniszteri jelentések	104
D) Tantervek, utasítások	
II. <i>Ifjúsági irodalom.</i>	
A) Emke könyvtár	110
B) Ifj. irodalmi termékek	655
III. <i>Magyar nyelv és irodalom.</i>	
A) Magyar nyelv- és irálytanok	252
B) Magyar olvasókönyvek	189
C) Költészettanok, magyar irodalmi könyvek	43
IV. <i>Földrajzi és statisztikai munkák.</i>	
A) Földrajzi munkák	339
B) Statisztikai munkák	25

V. Történelmi munkák	212
VI. Jogtudományi és alkotmánytani munkák	153
VII. Németnyelv és irodalom.	
A) Nyelvtanok	105
B) Olvasókönyvek	109
C) Irodalom	55
VIII. Idegen nyelvek, tankönyvek, ifjúsági iratok és irodalmak (külföldiek)	651
IX. Latin-görög nyelv és irod. és szótárak.	
A) Latin-görög munkák	153
B) Szótárak	62
X. Természettajzi, egészségügyi és gazdaságtani munkák.	
A) Természettajzi munkák	166
B) Egészségügyi munkák	79
C) Gazdaságtani kereskedelmi és ipari szakmák	197
XI. Természettani és vegytani munkák	107
XII. Szám- és mértani munkák	288
XIII. Iskolai értesítők	148
XIV. Rajz és szépírás	98
XV. Ének	176
XVI. Hit- és erkölcsügyi munkák	388
XVII. Torna	22
XVIII. Folyóiratok	265
XIX. Katonai munkák	50
XX. Hazai idegen tannyelvű tankönyvek, külön a német, tót, oláh, orosz stb.	185
XXI. Iskolai dolgozatok	578
XXII. Vegyesek	167
XXIII. Hazai népiskolai tankönyvek gyűjteménye.	

Lehet, hogy e csoportosítás a pædagogiai igényeket mindenben nem elégíti ki, lehet, hogy az egyben-másban fogyatékos; másrészt azonban nem volt alkalomszerű, de még nem is lett volna eléggé indokolt a csoportosítás ezen idő szerint változtatni.

A dolog természetéből, de meg a könyvtár keletkezéséből is következik, hogy az sok tekintetben fogyatékos, hogy igen szegény és hogy jelen állapotjában egyáltalában nem nyújthatja a hazai pædagogiai irodalom teljes képét, annál kevésbé találhatni meg benne a jelesebb külföldi pædagogiai munkákat. Ez okoknál fogva a könyvtárt tervszerűen fejleszteni és melléje a pædagogiai olvasót berendezni okvetlenül szükséges.

Erre nézve legyen szabad megjegyezni, hogy az elnökség a könyv-

tárt nemcsak a hivatalos példányok megküldése és ajándékozás útján óhajtja fejleszteni, hanem első sorban vásárlás útján. A jövő évtől kezdve évenként legalább 2—3 ezer korona fog olyan alapvető hazai és külföldi pædagogiai munkák beszerzésére fordíttatni, amelyek más hazai nyilvános könyvtárban nincsenek meg, vagy amelyek beszerzése az egyes szakembereknek költséges voltuk miatt nehéz. Úgy hiszem ez által a hiányokat a közel jövőben részben pótolni és a legujabb pædagogiai termékeket megszerezni lehet.

Hasonlóan szükséges lenne a magyar könyvkiadó cégek tanügyi kiadványait összegyűjteni. Nincs kétségem az iránt, és reménylem is, hogy a hazafias könyvkiadó cégek az elnökség, vagy a minisztérium buzdító felhívására esetleg mérsékelt árban, készségesen át ne adnák a könyvtár részére kiadványaikból a hiányzó pædagogiai munkákat.

A hazai és külföldi iskolai törvények, az iskolai szervezetek és az administratio körébe tartozó kiadványok a pædagogiai könyvtár egyik lényeges kiegészítő részét teszik. A külföldiek közül csakis a jelesebbeket, de a hazaiakból okvetlenül be kell szerezni mindazt, amit csak birunk a multból és a jelenből, hogy megismerhessük a multat és tanulmányozhassuk a jelent. Nemcsak az állami iskolák tanterveit, utasításait stb. szükséges megkeríteni, hanem még a hazai felekezeti iskoláink szervezetére, tanterveikre vonatkozó egyházhatósági kiadványokat is. Hasonlóan össze kellene gyűjteni iskoláink értesítőit is, hogy azok a pædagogiai könyvtárban ne csak esetlegesen beküldött egy-két értesítővel lennének képviselve, hanem az összesekkel. Örömmel említhetem, hogy a magas kormány e tekintetben is megtette már a hivatalos intézkedéseket a jövőre nézve; a multa nézve pedig a könyvtár az egyes iskolákhoz s különösen a közoktatásügyi tanácshoz fog fordulni, mint amelynek birtokában igen sok iskolai értesítő van.

A pædagogiai könyvtárnak különösen gondja lesz a hazai tankönyvek összegyűjtésére, hogy mindenkinek könnyen hozzáférhetővé legyenek mindazon megbecsülhetetlen tanulmányok, amelyeket a tankönyvek gyűjteménye nyújtani hivatva van. Fontos, hogy az illető tankönyv ne csak egy, hanem az összes kiadásaiiban legyen képviselve, mert csak ily módon győződhetni meg a szóbanforgó könyvnek egy-másután következő kiadások szerint való tökéletesedéséről, a tankönyvirodalomnak a kor és tudomány szerint való fejlődéséről s haladásáról. Különösen itt gyors és erélyes lépésekre van szükség. Mert mentül későbbben fogunk a megvalósításhoz, annál nehezebben lesz az kivihető, még pénzáldozatokkal is. Olyanok a régi tankönyvek, mint ősszel a lehullott falevelek, melyeket a szél felkap, elvisz messzire, átad az örök pusztulásnak s az enyészetnek. Még az antiquarisok sem törődnek sokat velük. Hol vannak régi tankönyveink? — az a kevés,

ami még található az előző századokból, nagyobbára magánkönyvtárak tulajdona. Ha esetleg ezek gazdát cserélnek, akkor a legfőbb ósdi tankönyv, mint hasznavehetetlen portéka a tűzbe vagy a szemétdombra kerül. A jövőtől itt sem kell félni, mert a minisztérium f. é. június hótól kezdve az approbált tankönyveket hivatalosan küldi meg a könyvtárnak. Szép volna még az egyes iskolákban használt tankönyveknek iskolafajok szerinti külön csoportosítása, a horvát országiai megszerzése is. Általában a horvát taneszközökkel, tankönyvekkel nagyon mostohán bánunk, megszerzésükre alig gondolunk, pedig mint társország iskolaügye reánk nézve közömbös egyáltalában nem lehet.

Idővel lehetne olyan iratok gyűjtésére is gondolni, melyek a nevelés, a tanítás egyes szakáival foglalkoznak és amelyek iskolai kérdéseket fejtegetnek. Ezek az elmúlt időkről sokszor felvilágosítást adhatnának, az utókornak pedig jó tanulsággal szolgálnának s emelett még művelődéstörténeti értékkel is bírnának.

A magyar nemzeti kultúra és tanügy érdekében különösen fontos a szervezeti szabályzat 2. §. b) pontja értelmében a pädagogiai olvasóterem létesítése. Ez ugyanis célszerű berendezés és jó kihasználás mellett — nagy szolgáltatokat tehet a folytonosan fejlődésben levő közoktatásügyünknek is.

A pädagogiai olvasótermet most rendezzük be és a legközelebb jövőben, de legkésőbb f. é. dec. hó 31-én megnyilik.*

A pädagogiai olvasó közvetlenül a könyvtár mellett lévő nagy, nyolcablakos terem. A falak mellett van 16 szekrény, amelyekben a hazai tanszergyárosok és tanszerkészítők legújabb és legmodernebb eszközeit megfelelő felírásokkal ellátva fogják kiállítani, és időről-időre felcserélni. Ily módon a könyvtárt használó és a pädagogiai olvasót látogató tanférfiak folytonos tájékozást nyerhetnek a legújabb hazai taneszközökről, megtudhatják azt, hogy mit és hol lehet beszerezni.

A pädagogiai olvasóban f. é. január hó 1-től járattva 87, még pedig 65 magyar nyelvű, 18 német nyelvű, 3 francia nyelvű és 1 angol nyelvű tanügyi lapot s pädagogiai folyóiratot használhatnak az érdeklődő pädagogusok és tanférfiak. Ismétlem 65 magyar nyelvű vagyis az összes magyar nyelven megjelenő tanügyi szaklapok meglesznek. Újévtől kezdve a könyvtárnak még több folyóirat fog járni, amennyiben a legtöbb ország tanügye egy-két lap által lesz képviselve; nevezetesen nem fogok megfélekedezni: az egyesült-államok,

* 1906 dec. 23-án (vasárnap) d. e. 11 órakor ünnepélyesen megnyitattott.

japán, olasz, orosz, portugál, svéd, horvát, stb. tanügyi lapokról. Felette fontos és szükséges, hogy az országos pædagogiai könyvtárban ne csak az összes hazai tanügyi lapok meglegyenek, hanem, hogy még a legfontosabb s legnevezetesebb külföldi pædagogiai folyóiratok is járjanak, vagy is, hogy a könyvtárban egyaránt felvilágosítást lehessen szerezni mindazon pædagogiai problémákról és tanügyi mozgalmakról, amelyek úgy hazánkban, mint külföldön az egyes szakférfiakat foglalkoztatják.

Esetleg mindezt ki fogja egészíteni egy hivatalos értesítő kiadása is. Az értesítőnek feladata lenne az új könyvek és folyóiratok jegyzékét, valamint az újabb taneszközök bírálatát és ismertetését közölni. A kiadványt az iskolák esetleg díjmentesen kapnák meg. Legalább ez uton is mindenki értesülhetne a pædagogiai irodalom és a taneszkészítés terén előforduló újdonságokról és a kérdés-felelet rovatában a tanügyre vonatkozó különböző dolgozatokra adott felvilágosításokról.

Nagyon jó lenne még egy külön kis társalkodó szoba berendezése is, ahol a tanférfiak nézeteiket nyugodtan, háborítatlanul kifejezhetnék. E kérdés sikeres megoldásával is foglalkozik az elnökség. Végül az egyes könyveket a szabályzat értelmében használatra ki is kölcsönözhetni.

A könyvtár és a pædagogiai olvasó nyitva lesz: vasárnap, csütörtökön d. e. 9—12-ig, hétfőn, szerdán, csütörtökön és szombaton d. u. 3—6-ig. Pénteken és kedden az összes helyiségek zárva lesznek. Amint készen leszünk, az olvasó megnyitását napilapok útján, külön is közölni fogjuk.

Ime nagyjában ezek volnának az Országos Pædagogiai Könyvtár belső képeinek körvonalai. Úgy hiszem ez által az Országos Pædagogiai Könyvtár a szabályzat 2. §-ában körvonalazott célját mindenben elérné, amennyiben a tanüggyel foglalkozóknak a tanulmányaikhoz szükséges segédeszközöket rendelkezésükre bocsátaná, hazai pædagogiai irodalmunkat lehetőleg teljesen magában foglalná, a külföldiek közül pedig mindazokat, amelyek a magyar viszonyokra vonatkoznak, vagy amelyek gyakorlati fontosságuknál és maradandó tudományos becsüknél fogva mellőzhetetlenek. Reményilem, hogy ily módon az Országos Pædagogiai Könyvtár a mi specialis viszonyainkat szolgáló igazi pædagogiai könyvtár lesz; olvasóterme pedig találkozó helye lesz mindennemű tanférfinak, a pædagogival foglalkozó szaktudósnak. Minden nagyítás nélkül merem állítani, hogy egy ilyen — mindenki által hozzáférhető és jól rendezett közkönyvtár az ország központjában megbecsülhetetlen hasznót fog nyújtani úgy egyeseknek, mint a magyar kultúrának s a hazai tanügynek. Mindez nem légvár és hiú ábránd, mert kis jóaka-

rattal megtudjuk valósítani. Különösen akkor, ha a könyvtár megfelelő anyagi és erkölcsi támogatásban részesülne. Az anyagi támogatást megadja a kormány, ennél fogva ez irányban való fejlődése biztosítva van, az erkölcsi támogatásért pedig elsősorban a Magyar Pædagogiai Társasághoz fordulok és kérem úgy az erkölcsi súllyal bíró társulatot, mint annak minden egyes érdemes tagját, hogy igazi magyar hazafias-sággal s lelkesedéssel ez intézménynek újra életre való keltéséhez és felvirágoztatásához jó példával s munkával hozzájárulni méltóztassanak. Hisz a Pædagogiai Társaságnak, mely magában foglalja s egyesíti a magyar tanférfiak színét és javát — szintén érdekében van, hogy egy modern, a kor és tudomány követelményeinek megfelelő, a magyar érdekeket kiválóan szolgáló pædagogiai szakkönyvtárt használhasson. Egyedül ez volt az oka, hogy itt megjelenni és hogy a pædagogiai könyvtár állapotát, rendezését s fejlesztésének módját először e helyen előadni bátorkodtam. Ez az oka, hogy teljes bizalommal kérem ki társaságunknak, valamint minden egyes tagjának nagybecsű támogatását, kérvén szakszerű tanácsaikat jelesen úgy a könyvek, mint a folyóiratok beszerzése körül, — biztosítván, hogy én a körülményekhez képest kívánságaiknak mindenben eleget tenni kellemes kötelességemnek ismerem. Csak ily módon — közös erővel — tudjuk az Országos Pædagogiai Könyvtárt felvirágoztatni úgy, hogy az a hazai kulturát igazán szolgálja és hogy a magyar tanügynek elsőrendű factora legyen.

VÁNGEL JENŐ.

A GYERMEK MOZGÁSI ÉLETE ÉS ÉRTELMI FEJLŐDÉSE KÖZÖTTI KAPCSOLAT.*

Az az idő már erősen mulóban van, amikor jó tornász-fiúnak lenni kétes dicsőség volt; mert körülbelül rossz tanulót jelentett. A magolási rendszer letünése s a testi kiválóság nagyobb értékelése következtében a tanulók ezen mult typusa mindjobban kivesz s a tanulók egy másik typusa: a harmónikusán képzetté, mind sűrűbb lesz. Mikor az angol orvos-egyesület megbízásából dr. Francis Warner London környékén 50,000 gyermeket abból a szempontból vizsgált meg, hogy a testi és lelki állapot mikép hatnak egymásra, ez a tudós megállapította, hogy a testi fejlődésben kisebb értékűek szellemileg is hátrább állanak. Dr. Townsend Porter pedig az Egyesült-Államok 34,500 gyermekét tanulmányozta. Tanulmányait az óvodákban kezdte

* A M. Pæd. Társ. 1906 novemberi ülésén tartott felolvasás.